

Р.А.Ровіна, дацэнт

В.А.Касап, дацэнт

АСАБЛІВАСЦІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ ПА КУРСЕ “БІБЛІЯГРАФІЯ ПРЫРОДАЗНАЎЧЫХ І ПРЫКЛАДНЫХ ВЕДАЎ”

Удасканаленне падрыхтоўкі высокакваліфікаваных спецыялістаў цесна звязана са зместам і інтэнсіўнасцю пазнавальнай дзейнасці студэнтаў, у аснове якой ляжыць самастойная работа па набыцці ведаў, выпрацоўцы навыкаў. У сучасных вучэбных планах павялічаны аб’ём самастойнай работы ў агульнай структуры вучэбна-выхаваўчага працэсу. Гэта абумоўлівае ўзрастанне ўвагі выкладчыкаў да самастойнай работы студэнтаў, уліку іх індыўдуальных асаблівасцей пры яе арганізацыі.

На спецыяльных кафедрах факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм БДУ культуры выпрацавана разнастайная сістэма ведаў, формаў і крытэрыяў кантролю самастойнай пазнавальнай дзейнасці студэнтаў.

Курс “Бібліяграфія прыродазнаўчых і прыкладных ведаў” (БПНВ) — спецыяльная дысцыпліна, якая вывучаецца студэнтамі IV курса дзённага навучання і студэнтамі III—IV курсаў факультэта завочнага навучання. Самастойная работа

студэнтаў па гэтай дысцыпліне мае свае асаблівасці, звязаныя з тым, што:

— студэнты атрымалі ўжо добрую агульнапрафесійную падрыхтоўку;

— многія студэнты дзённай формы навучання спалучаюць вывучэнне курса з працай у спецыяльных бібліятэках;

— аб'ектыўны ўзровень камп'ютэрызацыі базавых галін прыродазнаўства, тэхнікі значна вышэй за гуманітарны, і адпаведна значна большая колькасць інфармацыйных рэсурсаў прадстаўлена ў машыначытальных формах;

— дысцыпліна мае спецыфічную тэрмінасістэму;

— курс не забяспечаны падручнікамі і вучэбнымі дапаможнікамі.

Галоўныя задачы самастойнай дзейнасці — садзейнічаць мэтанакіраванаму засваенню тэрмінасістэмы, ведаў галіновай спецыфікі адпаведных комплексаў і іх уплыву на станаўленне сучаснага інфармацыйнага рынку, набыццё практычных навыкаў вытворчасці інфармацыйных рэсурсаў, выбару іх (ці іх камбінацый) для задавальнення прафесійных інфармацыйных патрэбнасцей.

Традыцыйна на самастойную работу студэнтаў адводзіцца да 20% гадзін, прадугледжаных вучэбным планам на вывучэнне курса.

Пачынаецца ўваходжанне ў курс з вывучэння асаблівасцей комплексаў “прыродазнаўства”, “тэхніка”, “сельская гаспадарка”, “медыцына”. Студэнтам прапануецца вывучыць нарматыўнае забеспячэнне гэтых комплексаў, азнаёміцца з законам “Аб навуковай дзейнасці”, высветліць прыярытэтныя кірункі развіцця навукова-вытворчага комплексу Беларусі. Акрамя таго, неабходна пазнаёміць з інфраструктурай галін, а кожны студэнт па даведачных выданнях павінен выявіць персаналіі знакамітых прадстаўнікоў навукі і вытворчасці.

Набытыя веды дапамагаюць студэнтам пераадолець псіхалагічны бар'ер засваення інфармацыі, бо яна тычыцца незвычайных для гуманітарнай адукацыі галін (тэхніка, сельская гаспадарка і інш.). Але ўжо на першых лекцыях яны пераконваюцца, што размова ідзе аб звычайных для будучага бібліятэкара-бібліёграфа пытаннях — выданнях, інфармацыйных рэсурсах і інш.

Наступны кірунак самастойнай дзейнасці студэнтаў звязаны з аналізам патоку і масіву першасных і другасных інфармацыйных рэсурсаў па адной з галін прыродазнаўства і прыкладных ведаў. Кожны студэнт павінен правесці дакладны аналіз развіцця дакументальнага патоку ў 90-я гады з дапамогай статыстычных звестак і складання картатэкі выданняў па “Кніжным летапісе” і іншых выданнях Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі. Пры гэтым выкарыстоўваецца прынцып пераёмнасці навучання: на лекцыях прыводзяцца статыстычныя звесткі і канкрэтныя прыклады развіцця дакументальнага патоку па кожнай з галін за 1861—1990 гг. З дапамогай метадаў статыстыкі і абагульнення паказваюцца змены, якія адбыліся ў структуры дакументальнага патоку, звязаныя з павелічэннем удзельнай вагі спецвідаў літаратуры і дакументацыі, іншых выданняў у апошнія дзесяцігоддзе. Засваенне гэтай спецыфічнай асаблівасці дакументальных патокаў па разглядаемых галінах, якая ўплывае на бібліяграфаванне і бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў, мае вялікае значэнне для вывучэння далейшых раздзелаў курса.

Прыблізна аналагічная задача стаіць перад студэнтамі пры выкананні самастойных работ па тэме “Аналіз патоку другаснай інфармацыі па адной з галін ППВ”. У працэсе выканання яны вучацца абагульняць, ацэньваць, высвятляць тэндэнцыі і асаблівасці развіцця другаснага патоку. Вынікі даследавання абмяркоўваюцца на семінары па тэме “Сучасны стан бібліяграфіі ППВ у Беларусі”.

У сувязі з тым, што вучэбныя праграмы галіновых бібліяграфічных дысцыплін у значнай ступені уніфікаваны, у студэнтаў можа скласціся ўражанне чагосьці паўторнага. Таму актуальнай з’яўляецца праблема актывізацыі вучэбнага працэсу, пошуку новых формаў, якія б выклікалі цікавасць да вывучаемага матэрыялу.

Развіццю самастойнай пазнавальнай дзейнасці, самастойнага мыслення садзейнічае падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў. Студэнты вучацца самастойна аналізаваць спецыяльную літаратуру, выбіраць найбольш важныя моманты. На семінарскія заняткі выносяцца актуальныя тэмы, матэрыял якіх дазваляе вучыцца лагічна разважаць, рабіць высновы. Сярод тэм наступныя: “Асаблівасці тэхналагічных працэсаў падрыхтоўкі бібліяграфічных дапаможнікаў”, “Сучасны стан бібліяграфіі прыродазнаўчых і прыкладных ведаў у Беларусі і Расіі” і інш. Семінары садзейнічаюць фарміраванню практычнага вопыту, тэарэтыка-практычнага мыслення будучых спецыялістаў. Гэтаму ў пэўнай ступені спрыяюць выкарыстанне розных формаў апытання (пісьмовае, даклад, дыскусія і інш.), улік індывідуальных асаблівасцей студэнтаў.

Тэматыка лабараторных заняткаў таксама накіравана на развіццё навыкаў самастойнага аналізу розных відаў бібліяграфічнай прадукцыі, выкарыстання іх пры розных відах, формах і метадах абслугоўвання спецыялістаў.

Вывучэнню і аналізу інфармацыйных рэсурсаў у аўтаматызаваным рэжыме садзейнічае тое, што на лабараторных занятках у студэнтаў ёсць магчымасць самастойна скласці базу даных (БД) спецвідаў тэхнічных дакументаў, гэта дапаўняе інфармацыю, атрыманую на лекцыях. Акрамя таго, студэнты, што працуюць у буйных бібліятэках рэспублікі, атрымліваюць больш дэтальных звесткі аб праграмах, якія выкарыстоўваюцца пры стварэнні БД, іх інфармацыйна-пошукавых мовах (ІПМ), зручнасці пошуку і недахопах.

У значнай ступені эфектыўнасці самастойнай работы садзейнічае вучэбна-метадычнае забеспячэнне дысцыпліны, якое ўключае праграму курса, метадычныя рэкамендацыі па выкананні практычных і лабараторных работ, заданні для самастойнай работы. На жаль, па курсе “Бібліяграфія прыродазнаўчых і прыкладных ведаў” адсутнічаюць падручнікі, бо самы “новы” з іх быў выдадзены амаль 20 гадоў назад. Таму на астатнія віды метадычнага забеспячэння кладзецца вялікая нагрузка. Выкладчыкі дысцыплін павінны вельмі ўважліва ставіцца да распрацоўкі метадычных рэкамендацый, падрыхтоўкі тэкстаў лекцый, вучэбных дапаможнікаў. Асаблівую ўвагу неабходна надаваць заданням, парадам для самастойнай работы, якія павінны накіраваць, дапамагчы сфарміраваць здольнасць самастойна думаць, творча падыходзіць да праблемы, арыентавацца ў вучэбным матэрыяле.